

rationalis: ergo est sensitivus: ergo rationalitas est causa sensibilitatis, et non nisi effectiva: ergo. Secundo, potentiae sensitivæ in homine sunt perfectissimæ: ergo ideo est, quia dimanant ab intellectiva. Tertio, sensus in homine sunt tanquam instrumenta ministrantia intellectus: ergo dimanant ab illo. Ad primum respondet argumentum ab inferiori ad superiori non esse proprie demonstrationem per causam: haec enim argumentatio: *Est homo, ergo est animal*, non est a priori, cum hæc causalitatem sit falsa, *quia est homo, ideo est animal*, nam homo non est causa animalis (sed potius animal causa est materialis hominis) nisi forte in genere causæ finalis, quomodo totum est causa suarum partium, et perfectius causa imperfectioris, coque modo concedimus rationale esse causam sensitivi, non efficientem, sed finalem. Ad secundum dicitur potentias sensitivas perfectiores esse in homine, quia oriuntur a perfectiori anima, et non quia ab intellectu. Ad tertium respondet ad id munus satis esse si intellectus et sensus in eadem anima radicentur.

19. *Notatio una pro uberiori dictorum intelligentia.* — Advertendum est tamen inter potentias pertinentes ad diversos gradus animæ, aliquando majorem convenientiam dari, quam inter alias: intellectus enim et sensus, verbi gratia, convenienter in genere cognoscitivæ potentiae, in quo non convenienter cum vegetativis, et ideo illæ videntur majorem habere inter se causalitatem et subordinationem, nam potentiae sensitivæ sunt veluti participationes quædam virtutis intellectivæ; ac de his specialiter videtur loqui sanctus Thomas. Adhuc tamen in his propria efficientia non cernitur, sed quædam veluti causalitas exemplaris, cum cognitio sensitiva sit quædam imitatio intellectivæ, quo etiam modo opera vegetativa partis in quantum fiunt, quasi arte et intellectu, dici possunt illius imitationes.

20. *Notatio altera.* — Ultimo est advertendum inter potentias cognoscitivas et appetitivas visi inveniri quemdam specialem ordinem. Nam sicut radix amoris est cognitio, ita radix, et causa appetitivæ potentiae, videtur esse potentia cognoscitiva. Unde hæc est propria demonstratio, quia vivens est cognoscitivum, est appetitivum: ubi dictio *quia*, non potest aliam causalitatem importare, quam dimensionis effectiva, dicendum tamen neque inter potentiam cognoscitivam et appetitivam intercedere proprie causalitatem effectivam physicam, seu metaphysicam, juxta quam

uno posito, sequitur aliud, eo quod sit necessarium ad dispositionem illius, non quasi sit propria ejus causa: sicut ex rationalitate sequitur admiratio, et ex admiratione risus, non quia hæc potentiae sese efficiant, sed quia una posita sequitur alia, quia actus unius deservit aliquo modo ad actum alterius: atque hæc causalitas sufficit ad demonstrationem a priori: sicut immortalitas demonstratur a priori per immutabilitatem, non quia una sit causa effectiva alterius, sed quia se consequuntur. Adde quod cognitione non causat effective amorem, sed objective proponendo bonum, unde etiam non oportet, ut ipsa potentia appetitiva effective fiat a cognoscitiva, sed satis est, quod illam necessario supponat, et sequatur. De qua re latius infra in lib. 5.

CAPUT IV.

DE POTENTIA VEGETATIVA QUANTUM AD OBJECTUM, UTRUM ILLUD SIT NUTRIMENTUM.

1. *Effata aliquot ex doctrina Aristotelis.* — Præmissa tribus proximis capitibus generali doctrina potentiarum animæ, restat ut ad eam species descendamus, ac sicut ordine naturæ, ita et doctrinæ occurruunt vegetativæ, de quibus tractat Aristoteles, lib. 2, de Anima, cap. 4. Ex ejus doctrina hæc habentur effata. Primum, officia animæ vegetativæ sunt generare et nutrimento uti. Secundum, generatio est naturalissimum opus viventium. Tertium, anima vegetativa est etiam principium augmenti, vel decrementi, quia nihil augetur, nisi quod nutritur, nihil autem nutritur, quod non sit particeps vitæ. Quartum eadem vis est nutriti, et generandi. Quintum potentia nutritiva est quædam vis, qua vivens se conservat, in quantum ipsam habet, et ideo alimento privatum esse non potest. Sexto, in nutritione tria concurrunt, scilicet, quod nutrit, et est anima, quod nutritur, et est corpus habens animam, quo nutritur, et est alimentum. Septimum, id quod anima nutrit duplex est, scilicet nutrimentum, et calor, et ideo omne animatum habet calorem.

2. *Alimentum quotupliciter dicatur.* — *Primum alimentum quid.* — In hac ergo materia de potentia vegetativa ab objectis incipimus, juxta methodum Aristotelis, ait enim nutrimentum esse objectum potentiarum nutriti, objectum vero constat prius esse potentia, atque actibus. Notandum ergo est alimentum aliud dici remotum, seu primum: aliud vero

ultimum, seu proximum. Divisio est Aristoteles secundo, de Partibus, capit. 3. Et prius Hippocratis, lib. de Alimento, a quo inquit Galenus primo Methodi, desumpsisse Aristotelem omnia fere physica documenta: Hippocrates tamen illo loco in tria membra alimentum dividit, nam aliud est, inquit, quod nutrit, aliud quod nutriet, et aliud quod quasi nutriet, ubi per primum membrum videtur, intelligere alimentum proximum, seu ultimum: per tertium alimentum remotum: in secundo autem membro videtur addere alimentum quoddam medium. Alimentum primum, et remotum est cibus, qui ore desumitur, qui talis esse debet, ut aliquam contrarietatem, seu dissimilitudinem habeat cum nutrito, non tamen tantam, ut mutari non possit, et verti in illius naturam, qua juxta Galenum, tertio de Temperamentis, cap. 2. Omne vivens conveniente sibi nutritur alimento: conveniens autem est quidquid facile assimilari potest corpori, quod nutritur, et quo faciliter alimento converti potest in substantiam aliti, et pauciora habet excrementa, eo est melius.

3. *Ejus divisio in cibum et potum, quo modo accipienda.* — Hujusmodi autem alimentum distingui solet in cibum et potum, utroque enim indigent viventia, quamvis potus non habeat propriæ rationem alimenti, ut diximus, libro de Generatione: porro cibus esse debet calidus et siccus, potus vero frigidus et humidus, datur namque cibus, ut vivens illum convertat in substantiam suam, quod potissimum facit medio calore naturali, unde oportet, ne cibus sit nimium frigidus, alias plus justo resisteret digestioni. Debet item esse siccus, tum quia in mixtis calori nimio admiscetur siccitas, tum etiam, ut consistat in corpore, neque effluat, alias non posset commode fieri digestio, et ideo liquida minus apta sunt ad nutritionem, nisi misceantur. Jam potus deserbit tum ad refrigerandum corpus nimium calidum, tum ad ducendum per venas alimentum, et ideo opus est, ut sit frigidus, humidus et liquidus: contingit tamen aliquando rem eamdem deservire in cibum et potum, ut vinum, nam de se calidum est et humidum, ab extrinseco tamen est frigidum: ratione igitur frigiditatis ethumiditatis in potum sumitur, quia tamen facile amittit frigiditatem ratione nativi caloris etiam nutrit, quoniam vero siccitas ei deest, non est sufficiens alimentum. Rursum, quia frigiditatem facile perdit, per se solum non potest recte sufficere in potum.

4. *Fames et sitis quid? et quomodo in ani-*

mali excitentur. — Advertendum vero est, quando dicimus cibum esse debere calidum et siccum, non excludi alias qualitates, sed has debere prædominari, temperate tamen. Idemque est de potu sentiendum: unde intelligimus duplē appetitum in animalibus inventi, famem scilicet et sitim; ac fames, teste Aristotele, est appetitus calidi et siccii, sitis vero appetitus frigidi et humidi, qui duo appetitus ad hunc modum excitantur in ventriculo, sugunt venæ nimium a stomacho, suctus autem ejusmodi efficit, ut alimentum deficiat in ventriculo: ad cuius absentiam ex liene melancholiæ copia injicitur, quæ os ventriculi totidet, sive fames sentitur: contingit autem aliquando ut ob nimium venarum suctum, alimentum nondum recte digestum ab stomacho attrahatur, quod semper ex infirmitate aliqua provenit, atque tunc causatur fames canina: naturalis vero fames tunc est quando venæ solum attrahunt cibum bene digestum: sitis deinde causatur, quando ventriculus indiget humore potus ad cibos bene concoquendos, sine potu enim alimentum coctum fit simile unctioni, venæ etiam cum alimento attrahunt humorem necessarium, ex quo siccari contingit ventriculum, et ita causatur sitis, unde naturaliter fames prius sentitur, quam sitis: nam potus non est nisi propter alimentum, et ideo prior est indigentia cibi, quam potus: dixi, *naturaliter*, nam præter naturam ex vehementi calore sæpe contingit, ut prius sitim, quam famem sentiat animal.

5. *Alimentum non effective, sed materialiter alit.* — Ultimo est notandum hujusmodi alimentum non nutritre effective vivens, sed materialiter tantum, et hoc est, quod Aristoteles, secundo, de Anima, textu 43, scribit, alimentum pati ab eo, quod alitur, sed non e contrario: loquitur scilicet de alimento formaliter, seu in quantum alit, sic enim non agit, sed patitur, quamvis ille locus alias habeat expositiones. Nam quidam exponunt de alimento ultimo, quod non reagit. Commentator vero exponit ut nutritum agat in nutriendis usque ad conversionem, sed non e contrario. Albertus et S. Thomas aliter procedunt: sed quidquid sit de littera, veritas est, alimentum prout alit non agere: attamen rem ipsam quæ est alimentum reagere, ut idem Aristoteles docuit, primo de Generatione, text. 42, et experientiæ ostendunt: porro quando reactio illa est natura disconveniens, nocivum dicitur, seu corruptivum alimentum: quando vero reactio est naturæ consentaneum, dicitur medicamentum.

6. Ultimum alimentum est sanguis in venis decoctus.—Alimentum medium quid.—Alimentum ultimum, teste Aristotele, est sanguis in venis decoctus. Est enim advertendum, ex dictis primo de Generatione, et ex Alberto 2, de Anima, tractat. 2 et 8, cibum primo deferri ad ventriculum, ibique substantialiter transmutari, ac generari chylum, deinde deferri ad hepar ad recipiendam formam sanguinis, qui postea in venis deputatur et ad singula membra trahitur: talis ergo sanguis dicitur ultimum, seu proximum alimentum ab Aristotele, secundo, de Partibus, cap. 3, 4 et 5, et primo de Generatione animalium, cap. 18. Quod quomodo intelligendum sit, in primo de generatione est dictum, est enim alimentum fere omnium membrorum principalium, non tamen omnium simpliciter, et hinc colliges sanguinem toto vite tempore de novo fieri, quia toto tempore nutritur animal, unde dici solent in sanguine vita hominis consistere, et Aristoteles 2, de Partibus, cap. 34, scripsit dentes crescere tota vita, ut fungi possint officio suo (alias per continuam attritionem brevi consumerentur) ita et sanguinem creari semper, ne materia desit perpetuae nutritioni. Sed est advertendum ulterius sanguinem non tantum deseruire propriæ nutritioni viventis, sed generationi alterius, nam postquam ex sanguine virtus nutritiva desumpsit, quod sibi necessarium erat, reliqua pars sanguinis in semen convertitur, propter quod Aristoteles, primo, de Generatione animalium, cap. 18, semen vocat excrementum alimenti utilis, atque postremi: dicitur enim excrementum non quia non fiat ex puro sanguine, fieri enim Aristoteles ibidem docet, et divus Thomas, 1 part., q. 419, art. ultimo; sed quia fit ex sanguine non necessario. Alimentum medium, quod ab Hippocrate additum est, dici potest chylus, et sanguis impurus in hepatice genitus, quamvis haec omnia comprehensa sint ab Aristotele sub alimento remoto.

7. Secunda suppositio.—Tertia suppositio.—Hac divisione alimenti supposita, ut assignemus objecta potentiarum animæ vegetativæ, est supponendum ulterius esse potentias activas, ut de se constat, in potentiis autem activis aliud est objectum earum, aliud materia circa quam operatur. Objectum, ut ex præcedenti disputatione patet, est id, quod per eas fit, ut, verbi gratia, objectum potentiae ædificandi est ædificium: materia autem est subjectum, quod supponitur actioni, ut ligna, vel lapides, etc. Hæc igitur duo oportet distinguere etiam in

his potentiis. Denique supponendum in actione nutritionis multas intervenire decoctiones, proindeque virtutem nutritivam non in una tantum parte residere, sed in multis ac diverso modo, nam in ventriculo est ad generandum chylum, in hepate ad sanguinem elaborandum, in venis ad purificandum illum, nam ibi magis elaboratur et decoquitur. In testiculis virtus est ad trahendum sanguinem, atque ex illo efficiendi semen. Et in universum in singulis membris virtus datur ad trahendum purum et perfectum sanguinem, sibique incorporandum et assimilandum: quando vero incorporatum jam est, gluten dicitur a D. Thoma, in 4, dist. 44, quæst. 1, art. 2, quæst. 2, et aliis passim. De quo ipse intelligit Aristotelem cum 2 lib. de Anima, et 1, de Generatione, cap. 5, scribit, alimentum decoctum esse simile nutritio: scilicet postquam factum est pars viventis, ut exponit etiam Philoponus et Albertus 2, de Anima, tract. 2, capit. 5, quamvis Themistius, cap. 16, id explicet de sanguine, ut dicatur similis non perfecte, sed quia jam proxime accedit ad assimilationem.

8. Satisfit jam titulo capit. — Ex his igitur habetur, materiam circa quam versatur virtus nutritiva in ventriculo residens esse alimentum remotum, seu cibum extrinsecum aliquo modo in ore alteratum et dispositum: objectum vero illius esse chylum. Item materiam, circa quam versatur virtus hepatis, esse chylum, objectum vero esse sanguinem, qui sanguis materia est virtutis venarum ipsum depurantium: hunc item sanguinem ita purum esse talis virtutis objectum, et insuper materiam membrorum omnium, quorum finis est efficere substantiam partiale sibi similem. Jam vero potentiae generativæ est efficere semen, quo mediante vivens sibi simile producit. Atque hæc omnia solum habent locum in animantibus perfectis habentibus sanguinem, humoresque alios, ac perfectum modum nutritionis. At in aliis viventibus imperfectis, quales sunt plantæ, tot transmutationes non intercedunt, quia non indigent alimento adeo elaborato: est tamen credibile, reperi in eis aliquid proportionale sanguini, id est, substantiam tenuem et fluidam, in quam alimentum convertatur, ut omnibus membris applicari possit, et in eorum substantiam converti.

CAPUT V.

UTRUM SANGUIS SIT TANTUMMODO NUTRIMENTUM, AN VERO ETIAM SUBSTANTIA SIT ANIMATA.

1. *Chylus formam propriam substantiale habet, non tamen viventem.*—Distinximus capite præcedenti nutrimentum proximum a medio, et remoto. Ac de remoto quidem nihil dicendum superest, quod ad hanc scientiam pertineat: de medio vero quod est materia chyli diximus satis in lib. 6, de Generatione, est enim cibus imperfecte coctus. Solum est observandum in illa coctione fieri transmutationem substantiale, chylumque recipere novam formam, ut Albertus docet, tract. 1, cap. 8, imo et Aristoteles 2, de Partibus, c. 3, patetque ex magna alteratione in ipso facta, illa tamen forma viventis non est, sed cuiusdam liquoris, in quem resolvitur alimentum, ut facilius tandem converti possit in substantiam aliti. Ratio vero est, quia cum sit tanta diversitas inter cibum et animal, non potest prima decoctione fieri transitus ab uno ad alterum.

2. *Pars affirmativa questionis suadetur Aristotelis et D. Thomæ auctoritate.*—Item quadruplici ratione.—De ultimo igitur et proximo alimento, quod est sanguis, dubium grave restat, an tantum alimentum sit, an etiam pars, quæ totius viventis anima informetur. Hoc secundum suadetur ex Aristotele 2, de Partibus, cap. 2, ubi ait, sanguinem esse partem hominis seu animantis, et 3, de Hist., cap. 19, scribit dum animal vivit sanguinem animari et fervere. Idem insinuat D. Thomas, 3 part., quæst. 54 articul. 3, ait enim sanguinem esse de veritate humanæ naturæ est, humana anima informari videtur. Item ait in 4, dist. 44, art. 2, quæstiunc. 2, ad 2. Et ratione probatur primo. Nam sanguis angetur et nutritur: ergo vivit. Secundo hepar est animarum: ergo et sanguis. Patet consequentia: quoniam, sanguis effectur actione hepatis, omne autem agens effectum sibi simile causat. Tertio, anima informat quæcumque necessaria sunt ad conservationem viventis, hujusmodi autem est sanguis: ergo quarto in corporibus resurgentibus erit sanguis, et in Christo Domino fuit unitus divinitati: informatur ergo anima rationali. Probatur consequentia: nam Christus Dominus solum assumpsit naturam ex anima et corpore compositam: eademque tantum mane-

bit in resurgentibus: quare, etc. Propter haec argumenta Cajetanus, 1 p., q. 419, art. 1, et 3 part., q. 5, art. 2, Conradus 1, 2, q. 54, Astudillo 1, de Generat., q. 45, art. 2, art. 1, et moderni allii, partem hanc amplectuntur.

3. *Pars negativa plurorum quos citant etiam Conimbricenses, l. 1, de Gener., c. 4, q. 24, art. 2.*—Oppositum tamen, id est, non informari anima sanguinem, tenet Durandus in 4, d. 10, q. 1, Capreolus, in 4, dist. 44, Soto ibi, a. 3, et multi ex medicis et philosophis hoc sequuntur. Sylvester, in rosa aurea, tract. 3, q. 30, ait utrumque esse probabile. Alii tamen distinguunt duplum sanguinem, nempe nutrimentalem et alium pertinentem ad perfectionem humanæ naturæ, quam distinctionem posuit D. Thomas, quodl. 5, art. 5, volvante nutrimentalem sanguinem non informari anima, alium vero maxime. Alii aliter distinguunt, quod alius sit sanguis necessarius ad conservationem hominis, is, qui in venis continetur, huncque aiunt informari anima, alius vero superfluus, qualis sanguis menstruus in foeminis et hunc minime informari. Alii tandem distinguunt, quod sanguis quidem in venis non animetur, in arteriis autem vivat, sed distinctiones hæ minorem probabilitatem habent in praesenti.

4. *Extenditur questionis ad omnes humores quatuor.*—Prima suppositio, de qua ac de toto præsenti capite auctor, disp. 45, de Incarn., sect. 6. — Secunda suppositio.—Tertia suppositio pro qua auctor, tomo 2, in 3 parte, disp. 47, sect. 3. — Sciendum est ergo questionem hanc non esse speciale de sanguine, sed communem de quatuor humoribus, nam omnes necessarii sunt ad conservationem viventis, licet non omnes eodem modo deserviant in alimentum, et quoniam questionis affinitatem habet cum alii theologicis, supponamus quæ certa sunt in Theologia, cui philosophia debet famulari. Primo ergo certum est sanguinem Christi Domini fuisse hypostaticè unitum Verbo divino, in quo omnes Theologi conveniunt, uno excepto Durando. Nam sacra Scriptura sanguini Christi Domini tribuit redemptionem nostram, tanquam pretio infiniti valoris. Non corruptibilis auro et argento, inquit Petrus, epist. 1, cap. 1, sed pretioso sanguine, etc. Et Paulus ad Hebræos ultimo: Propter quod, et Jesus, ut sanctificaret per suum sanguinem populum. Et 1, Joan. 1: Sanguis Christi emundat nos. Et ideo in Extravagante: Unigenitus de Pœnitentiis et remissionibus, ait Clemens papa, unam Christi san-